

**491 sayılı Teşkilâti Esasiye Kanununun tekrar meriyete konulması hakkında
Kanun**

(*Resmî Gazete ile ilâni : 31 . XII . 1952 - Sayı : 8297*)

No.
5997

Kabul tarihi
24 . XII . 1952

MADDE 1. — 20 Nisan 1340 tarih ve 491 sayılı Teşkilâti Esasiye Kanunu 4695 sayılı Kanunun kabul tarihine kadar yürürlükte bulunan tadilleriyle birlikte tekrar meriyete konulmuş ve bu kanun yerine ikame edilmiş olan 10 . I . 1945 tarihli ve 4695 sayılı Anayasa meriyetten kaldırılmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'îdir.

31 Aralık 1952

Riyaseti Cumhura yazılan tezkerenin tarih ve numarası : 25 . XII . 1952 ve 2/349
Bu kanunun ilânının Başvekâlete bildirildiğine dair Riyaseti Cumhurdan gelen tezkerenin tarih ve numarası : 31 . XII . 1952 ve 1/361
Bu kanunun görüşmelerini gösteren tutanakların Cilt Sayfa
cilt ve sayfa numaraları : 13 185
16 267
18 129:164,172,201:202,282:304,311,354,
389:410,410,412,424:427

[Birleşim : 14 - 18, 21 — 232 ve 56 sıra sayılı Basmayazilar 14 ve 21 nci Birleşim Tutanaklarına bağlıdır.]

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi: 7 Ekim 1836 - 1920

*İdare ve yasayı işleri için
Başbakanlık Neşriyat ve Mûdevvenat
Umum Müdürlüğüne
mâbacaat olunur*

31 ARALIK 1952
ÇARŞAMBA

Sayı : 8297

KANUN

491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanununun tekrar meriyete konulması hakkında Kanun

Kanun No: 5997

Kabul tarihi : 24/12/1952

Madde 1 — 20 Nisan 1340 tarih ve 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanunu 4695 sayılı kanunun kabul tarihine kadar yürürlükte bulunan tâdilleriyle tekrar meriyete konulmuş ve bu kanun yerine ikame edilmiş olan 10/1/1945 tarihli ve 4695 sayılı Anayasa meriyetten kaldırılmıştır.

Madde 2 — Bu kanun neşri tâthinden itibaren meridir.

26/12/1952

4695 sayılı kanunun kabulü tarihine kadar yürürlükte bulunan tâdilleriyle birlikte

20 Nisan 1340 tarihli ve 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanunu

Birinci Fasıl

Ahkâmı esasiye

Madde 1 — Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

Madde 2 — Türkiye Devleti, cumhuriyetçi, miliyetçi, halkçı, devletçi, laik ve inkılapçıdır. Resmi dil Türkçedir. Makamı Ankara şehrider. [*]

Madde 3 — Hakkını yet, bilâkaydüyort milletindir.

Madde 4 — Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletin yegâne ve hâdikî mülâmessili olup millet namına hâkimi hakkımıyeti istimal eder.

Madde 5 — Teşri salâhiyeti ve icra kudreti Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temenküz eder.

Madde 6 — Meclis, teşri salâhiyetini bizzat istimal eder.

Madde 7 — Meclis, icra salâhiyetini, kendi tarafından müntehap Reis Cumhur ve onun tâyin edeceği bir İcra Vekilleri Heyeti manifetle istimal eder.

Meclis, Hükümeti her vakit murâkabe ve iskat edebilir.

Madde 8 — Hâkî kaza, mîlîet namâma, usulü ve kanunu daircsinde müstakîl mehâkim tarafından istimal olunur.

[*] 3115 sayılı kanunla muaddel şeklidir.

İkinci Fasıl

Vazifei teşriiye

Madde 9 — Türkiye Büyük Millet Meclisi kanunu mahsusuna tewâikan millet tarafından müntehap mebuslardan müteşekkildir.

Madde 10 — 22 yaşını bitiren kadın, erkek her Türk mebus seçmek hakkını halzdir. [*]

Madde 11 — 30 yaşını bitiren kadın, erkek, her Türk, mebus seçebilir. [*]

Madde 12 — Ecnebi hizmeti resmîyesinde bulunanlar, mücazatı terhibiye veya sirkat, sahtekârîk, dolandırıcılık, emniyeti suistimal, hileli ifâs cürümelerinden biriyle mahkûm olanlar, snahcurlar, tabâliyeti ecnebiye iddiasında bulunanlar, hukuki medenîyeden iskâd edilmiş olanlar, Türkçe okuyup yazmak bilmeyenler mebus intihâp olunamazlar.

Madde 13 — Büyük Millet Meclisinin intihâbi dört senede bir kere İcra olunur.

Müddeti biten mebusların tekrar intihâp edilmeleri caizdir.

Sabık Meclis İlahîk Meclisin İghtâimâna kadar devam eder.

Yeni intihâbatın İcrasına imkân görülmedigi takdirde İghtâma devremin bir seno temdidi caizdir.

Her mebus yalnız kendini intihâp eden dairenin değil, umum milletin vekilidir.

Madde 14 — Büyük Millet Meclisi her seno Teşrinisâni İptâdasında davetsiz toplantı.

Meclis âzasının memleket dâhilinde devir, tetkîk ve murâkabe vazifelerinin İlâzâri ve tenâffüs ve istirahâteri için senede altı aydan fazla tatlı faaliyet edemez.

Madde 15 — Kanun teklîf etmek hakkı Meclis âzasına ve İcra Vekilleri Heyetine aittir.

Madde 16 — Mebuslar Meclise İlâhâk ettiklerinde şu şekilde tahâif olunurlar :

«Vatan ve milletin saadet ve selâmetine ve milletin bilâkaydüyart hâkîmîyetine mugayîr bir gaye takip etmeyeceğime ve cumhuriyîct esaslarına sadakatten ayrılmayacağima namusum üzerine söz veririm.» [**]

Madde 17 — Hiç bir mebus Meclis dâhilindeki rey ve mütaâasimâdan ve beyanatından ve Meclisâtki rey ve mütaâasimâsının ve beyanatının Meclis haricinde irâz ve izharından dolayı mesul değildir. Gerek intihâp

[*] 2599 sayılı kanunla muaddel şeklidir.

[**] 1222 sayılı kanunla muaddel şeklidir.

habundan evvel ve gerek sonra aleyhine cürüm isnadolu bir mebusun maznunen isticvabi veya tevkifi veya hukuki muhakemesinin icrası Helyeti Umumiyesin kararına menuttur. Cinal cürmümüşhüt bundan mütesnadir. Ancak bu takdirde makamı aldı Meclisi derhal haberدار etmekle mükkellestir. Bir mebusun intihabından evvel veya sonra aleyhine sadır olmuş cezai bir hükmün infazı mebusulü müddetin na hitamina taik olunur. Mebusulü müddetin esasında müruru zaman cereyan etmez.

Madde 18 — Mebusuların şeneli tahsisatları kanunu mahsus tayin olunur.

Madde 19 — Tatil esnasında Reisicümhur veya Meclis Reisi lüzum görürse Meclisi içtimaa davet edebileceği gibi azadan başta biri tarafından lalep vukubu ursa Meclis Reisi dahil Meclisi içtimaa davet eder.

Madde 20 — Meclis müzakeratı alenidir ve harfiyen neşrolur..

Fakat Nizamnamei Dahiliye münderic şeraitte tevkikan Meclis hafif celeler-dahil akdedebilir ve hafif celeler müzakeratının neşri Meclisin kararuna menuttur.

Madde 21 — Meclis müzakeratını kendi Nizamnamei Dahiliye mücibince icra eder.

Madde 22 — Sual ve istizah ve Meclis tahkikati Meclisin cumhuriyetinden olup şekli tabbiki, Nizamnamei Dahiliye ile tayin olunur.

Madde 23 — Mebusuluk ile Hükümet memuriyeti bir zat uhdesinde içtimia edemcz.

Madde 24 — Türkiye Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi her Teşrinisini işpidasında b'şene iğin kendisine bir reis ve üç reis vekili intihap eder.

Madde 25 — İntihap devresinin hitamından evvel Meclis adedi murettebinin ekseriyet mutlakasıyle intihabat tecdit olunursa yenİ içtimia eden Meclisin intihap devresi ilk Teşrinisinden başlar.

Teşrinisinden evvel vâki olan içtimia, fevkâlade bir içtimia addolu-nur.

Madde 26 — Büyük Millet Meclisi kavânının vazî, tediî, ictisâri, fesih ve ligası, devletlerle mukavele, muahede ve suhû ekdi, hârb Vâni, muvazene umumiye maliye ve Devletin umumî hesabî kâti kanunlarının tetkîk ve tuâdîk, meskûkât dârbi inhişâr ve mali taâhîdü mutazammâ mukavelât ve imtîyazatın tesdîkî ve fesihî, umumî ve fâhususâf Hâmi, cezaların tahâflî ve tahâvîl, tahkîkât ve mücazâati kanûnîyenin tecâlli, mahkemeâderen sadır olup kazîyet kesbetmiş olan idam hükümlerinin infazı gibi vazâfî bizzat kendi ifa eder. [*]

Madde 27 — Bir mebusun vatana hîyanet ve mebusluğu zamanında irtâkâp töhmetlerinden biriyle müttchem olduğuma Türkiye Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi Azayı mevcudesinin sâlihsan ekseriyetî şârasîye karar verdir veya hukuk on ikinci maddeden münderic cerâmiden biriyle mahkûm olur ve mahkûmîyeti kazîyeti muhkeme hâlini alrsa mebusuluk sıfatı zâl olur.

Madde 28 — İstifa, esbabî mesrua dolayısıyla mahcuriyet, bilâme-zuriyet ve mazeret iki ay Meclise ademi devam veya hukuki memuriyet kabulü hallerinde mebusuluk zâl olur.

Madde 29 — Yukardaki maddeler mucibince mebusuluk sıfatı zâl veya sâküt olan veya hukuki memuriyet kabulü hâlini alsa mebusuluk zâl olur.

Madde 30 — Büyük Millet Meclisi, kendi zabâsanın Reisi marifetle tanzim ve idare eder.

Üçüncü Fasıl

Vazifei icraîye

Madde 31 — Türkiye Reisicümhuru, Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi tarafından ve kendi âzâsi meyanâdarı bir intihap devresi için intihabolunur. Vazifei riyaset yenî Reisicümhurun intihabına kadar devam eder. Tekrar intihabolunmak caizdir.

Madde 32 — Reisicümhur, Devletin reisidir. Bu sıfatla emerasımı mahsusada Meclise ve lüzum gördükçe İcra Vekilleri Heyeti riyaset eder. Reisicümhur Riyaşeti'nmâzur makamunda bulundukça Meclis mükaşa et ve müzakeratına iştirak edemez.

Madde 33 — Reisicümhur hastalık ve memlekêt haricinde seyahat gibî bir sebeple vezâfîni ifa edemez veya vefat, İstifa ve sair sebep dolayısıyla Cumhuriyet Riyaşetini intihâl ederse Büyük Millet Meclisi Reisi vekâletten Reisicümhur vezâfîni ifa eder.

Madde 34 — Cumhur Riyaşetinin intihâlinde Meclis müğtemi ise yeni Reisicümhuru derhal intihabeder.

Meclis müğtemi değilse Reis tarafından hemeni içtimaa davet ederek Reisicümhur intihabedilir. Meclisin intihap devresi hitam bul-

muş veya intihabatin tecdidîne karar verilmiş o'ursa Reisicümhuru gelecek Meclis intihabeder.

Madde 35 — Reisicümhur, Meclis tarafından kabul olunan kanunları on gün zarfında İlân eder.

Teskîlatî esasiye kanunları ile bâltge kanunları militesna olmak üzere İlânını muvafîk görmediği kanunları bir daha müzakere edilmek üzere esbabî mucibesiley birlikte keza on gün zarfında Meclise lağc eder.

Meclis, mezkûr kanunu bu defa da kabul ederse, onun İlânı Reisicümhur İçin mecburidir.

Madde 36 — Reisicümhur, her sene Teşrînâsanide Hükümetin geçen seneki faaliyetine ve o sene ittihâz odâlınesi münasip görülen tedbirlerde ûzâr bir nutuk irededeleye veya hukuki kiraet etdirir.

Madde 37 — Reisicümhur ecnebi devletlerin nezdine Türk Cumhuriyetinin siyasi mümessillerini tayin, ve ecnebi devletlerin siyasi mümessillerini kabul eder.

Madde 38 — Reisicümhur iplihâbi akabînde ve Meclis huzurunda şusuretle yemâa eder:

«Reisicümhur sıfatıyla Cumhuriyetin kanunlarına ve hâkimiyeti millîye esaslarına riayet ve bunları müdafaâ, Türk Millîtin saadetine sadıkane ve bütün kuvvetlîle sarfî mesai, Türk Devletine teveccûh edeccek her tehlîkeyi kemâllî şiddetle men, Türkiye'nin şan ve şerçfini vikaye ve İlâya ve deruhâ ettigim vazifenin icabatına hasrînefs etmekten ayrılmışağma namusum Üzerine söz veririm.» [*]

Madde 39 — Reisicümhurun isdar edeceğî bâlcümle mukarrerat Başvekil ile vekili aldı taraflarından imza olunur.

Madde 40 — Başkomandanlık Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin şahsiyeti maneviyâsında mündemâc olup Reisicümhur tarafından temsil olunur. Kuwayî Harbiyem emrükumandası hazarda kanunu mahsusuna tevkikan Erkânı Harbiyel Umumiye Riyasetine ve seferde İcra Vekilleri Heyetinin inhası Üzerine Reisicümhur tarafından nasbedilecek zata tevdî olunur.

Madde 41 — Reisicümhur hiyaneti vatanîye halinde Büyük Millet Meclisine karşı mesuldür. Reisicümhurun isdar edeceğî bâlcümle mukarrerâtan mütevelliât meşâliyet 39 uncu maddede mucibince mezkûr mukarrerâti imza eden Başvekil ile vekili aidine racidir. Reisicümhurun hâsusâ şâhisîyesinden dolayı mesûliyeti lazımlı geldikte işbu Teşkîlatî Esasî Kanununun masuniyeti teşkîye taalluk eden 17 nci maddesi mucibince hareket edilir.

Madde 42 — Reisicümhur, Hükümetin inhası Üzerine daimî malâliyet veya şeyhülâb gibi şâhi sebeplerden dolayı muayyen crafâdin cezalarını iskat veya tahâffî edebilir.

Reisicümhur, Büyük Millet Meclisi tarafından ittihâm edilerek mahkûm olan vekiller hakkında bu salâhîyeti istismâ edemez.

Madde 43 — Reisicümhurun Tahsîsati Kanunu Mahsus ile tayin olunur.

Madde 44 — Başvekil, Reisicümhur canibinden ve Meclis âzâsi meyanâdan tayin olunur.

Sair vekiller Başvekil tarafından Meclis âzâsi arasından intihap olunarak heyeti umumiyesi Reisicümhurun tasdîkîyle Meclise arzolunur.

Meclis müğtemi degâlise arz keyfiyeti Meclisin içtimâsına taâlik olunur.

Hükümet hattı hareket ve siyasi noktalı nazarını âzâmi bir hafta zarfında Meclise bildirir ve itimat talep eder. [**]

Madde 45 — Vekiller Başvekili'nin riyaseti altında (İcra Vekilleri Heyeti) ni teşkîl ederler.

Madde 46 — İcra Vekilleri Heyeti Hükümetin umumi siyasetinden müşterekem mesuldür.

Madde 47 — Vekillerin vazife ve mesuliyetleri mahsus kanuna tâyin olunur. [**]

Madde 48 — Vekâletlerin teşkîl tarzi, mahsus kanuna tabidir. [**]

Madde 49 — Mezun ve her hangi bir sebeple mazur olan bir vekile İcra Vekilleri Heyeti âzâsından bir diğerî muvakkaten niyabet eder. Ancak, bir vekil bir vokâletten fazlasına niyabet edemcz. [**]

Madde 50 — İcra Vekillerinden birinin Divanı Aliye sevkine dair Türkiye Büyük Millet Meclisinde verilen karar vekâletten sukütu dahil mutazammindir. [**]

[*] 1222 sayılı kanunla muaddel şeklidir.

[**] 3272 sayılı kanunla muaddel şeklidir.

Madde 51 — İdari dava ve ihtilafları rüyvet ve hal, Hükümetçe ihtar ve tevdi olunacak kanun iâyihaları ve imtiyaz mukavele ve şartnameleri üzerinde beyanı mütlâka, gerek kendi kanunu mahsusu ve gerek kavannı saire ile muayyen vazâifi fa etmek üzere bir Şûrayı Devlet teşekkül edecektir. Şûrayı Devletin rüesa ve âzası vazâifi mühümmede bulunmuş ilim, ihtisas ve tecrübeleri ile mütemeyyiz zevat meyanından Büyük Millet Meclisince int habolunur.

Madde 52 — İcra Vekilleri Heyeti kanunların suveri tâbâkîyesini içre ve yahut kanunun emrettiği hususları tesbit için ahkâmı cedideyi muhîte olmamak ve Şûrayı Devletin nazari tetkükinden geçigimok şartıyla nizamnameler tedvin eder.

Nizamnameler, Reisicumhurun imza ve ilânlîyle mammulünbd olur.

Nizamnamelerin kavanine mugayerotî iddia olundukta bunun mercil hali Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

Dördüncü Fasıl

Kuvveti kazaiye

Madde 53 — Mahkemelerin teşkilatı, vazife ve salâhiyetleri kanunla muayyendirler.

Madde 54 — Hâkimler bâlcümle dâvaların muhakemesinde ve hukmünde müstakîl ve her türlü müdâhalâtta azade olup ancak kanunun hukmüne tabidirler.

Mahkemelerin mukarreratını Türkiye Büyük Millet Meclisi ve İcra Vekilleri Heyeti hîç bir vech le tebdîl ve taqîir ve tehir ve infazi ahkâma münâaaat edemez.

Madde 55 — Hâkimler, kanunen muayyen olan usûl ve ahval haricinde azîz olunamazlar.

Madde 56 — Hâkimlerin evsati, bukukü, vazâifi maâş ve muhasasatları ve sureti nasp ve azîzlerî kanunu mahsus ile tâyin olunur.

Madde 57 — Hâkimler kanunen muayyen vazâisinden başka umumi ve hagusî hîçbir vazife deruhde edemezler.

Madde 58 — Mahkemelerde muhakemat alenidir.

Yalnız Usûlü Muhakemat Kanunu mucibince bir muhakemeyin hâfîyyetin cereyanına mahkeme karar verebilir.

Madde 59 — Herkes, Mahkeme huzurunda hukukunu müdafaa için lûzum gördüğd meşru vesaiti istimaldo serbesttir.

Madde 60 — Hîç bir mahkeme, vazife ve salâhiyeti dahilinde olan dâvalar rüyeticâ imtiyaz edemez. Vazife ve salâhiyet haricinde olan dâvalar ancak bir karar ile reddolunur.

Madde 61 — Vüzfelerinden münââasî hususatta İcra Vekilleri ile Şûrayı Devlet ve Temyiz Mahkemesi Rücsâ ve Azâsunî ve Cumhuriyet Başmüddelümümüsini muhakeme etmek üzere bir (Divanî Ali) teşkil olunur. [*]

Madde 62 — Divanî Ali azâlîgi için on biri Mahkeme Temyîz, onu Şûrayı Devlet Rücsâ ve Azâsi meyanından ve komîli heyeti umumîyelei tarafından lâdelikîza reyi hafî ile yirmi bir zat intihabolunur.

Bu zevat reyi hafi ve ekseriyeti mutlaka ile içlerinden birini reis ve birini reis vekili intihabederler.

Madde 63 — Divanî Ali bir reis ve on dört âza ile teşekkül ve ekseriyeti mutlaka ile karar ittihaz eder.

Mütebâki altı zat lâdelîcap heyetin noksanını ikmal için ihtiyat âza vaziyetindedirler.

İşbu ihtiyat âza üçü Mahkeme Temyîz, üçü Şûrayı Devletten müntehâp âza arasından olmak üzre kur'a ile tefrik olunurlar.

Reisligâ ve reis velâliğine intihap olunandar, bu kur'a ya dâhil olmazlar.

Madde 64 — Divanî Ali'nin Müddelemumilliği; Başmüddelümümâlik tarafından ifâ olunur.

Madde 65 — Divanî Ali'nin kararları kat'îdir.

Madde 66 — Divanî Ali mevzu kanunlara tevfikan muhakeme icra ve huküm ita eder.

Madde 67 — Divanî Ali görülen lûzum üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi karariyle teşkil olunur.

Beginci Fasıl

Türklerin hukuku âmmesi

Madde 68 — Her Türk hür doğar, hür yaşar.

Hürriyet, başkasına muzır olmuyacak her türlü tasarrufatta bulunmaktr.

Hukuku tabiiyeden olan hürriyetin herkes için huduð başkalarının huduð hürriyetidir. Bu huduð ancak Kanun marifetiyle teşit ve tâyin edilir.

Madde 69 — Türkler Kanun nazarında müsavi ve bilâstîna Kanuna riayetle mukelleftirler. Her türlü zümre, sınıf, aile ve fert imtiyazları müläga ve memnudur.

Madde 70 — Şâhi masuniyet, viedan, tefekkür, âklâm, meşr, seyahat, akid, sayüâmel, temellük ve tasarruf, içtîma, cemiyet, şirket hâve hürriyetleri Türklerin tabii hukukundandır.

Madde 71 — Can, mal, irz, mcsken her türlü taarruzdan masundur.

Madde 72 — Kanunen muayyen olan ahval ve eşkâlden başka bir suretle hiçbir kimse derdest ve tevkif edilmez.

Madde 73 — İskence, eziyet, müsadere ve angarya memnudur.

Madde 74 — Urumi menfaatler için lûzumu, usulüne göre ona silmadıkça ve mahsus kanunları mucibince değer paşası peşin verilmekde hîçbir kimseň mal istimval ve mülkü istimlîk olunamaz.

Çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimlîk olunacak arazi ve ormanların istimlîk bedelleri ve bu bedellerin tedîyesi sureti, mahsus kanunlarla tâyin olunur.

Fekvâlâde bâllerde kanuna göre tahmil olunacak para ve mal ve gâhiymaya dair mîkellefîyetler müstesna olmak üzere hîçbir kimse hîçbir fedakârlîk yapmaşa zorlanmaz. [*]

Madde 75 — Hîçbir kimse mensup olduğu felsefi içtihat, din ve mezhepleri dolayı muâheze edilemez. Asayış ve umeumi muâşeret idâbiâna ve kanunlar hükmülerine aykırı bulunmamak üzere her türlü dîn ayârı yapılması serbesttir. [*]

Madde 76 — Kanun ile muayyen olan usûl ve ahval haricinde kimseň meskenine gîrilemez ve üzeri taharrî edilemez.

Madde 77 — Matbuat, Kanun daireinde sorbesttir ve nesredilmeden evvel teftîş ve muayeneye tabi değildir.

Madde 78 — Seferberlikte idare örfîye halindeveyahut müstevvil emrazdan dolayı kanunen müttâhaz tedâbir icabatından olarak vâzedilecek takyîdat müstesna olmak üzere seyahat hîçbir suretle takyîdata tabi tutulamaz.

Madde 79 — Ukuður, sayüâmelin, temellük ve tasarrufun, içtîmatin, cemiyetlerin ve şirketlerin huduð hürriyet kanunlar ile müşârahtır.

Madde 80 — Hükümetin nezaret ve murakabesi altında ve kanun daireinde her türlü tedrisat serbesttir.

Madde 81 — Postâlara verilen evrak; mektuplar ve her nevi emâzeler salâhiyyettar müstantik ve mahkeme kararı olmadıkça açılamaz ve teigrâf ve telefon ile vaki olan muhaberatu mahremiyeti ihlali olunamaz.

Madde 82 — Türkler, gerek şâhişalarına, gerek âmmeye müteallik olarak kavânîn ve nizamata muhâlis gördüklerî hususatta merciune ve Türkiye Büyük Millet Meclisine müncîfriden veya müştêmian lîbar ve şikâyette bulunablîrlir. Şâhsa alt olarak vukubulan müracaatın neticesi müstedîyo tâhrîren tebliğ olunmak mecburidir.

Madde 83 — Hîç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir mahkemeye celp ve sevk olunamaz.

Madde 84 — Vergi, Devletin umeumi masarifine halkın iştirâki demektir.

Bu esasa mugayir olarak hukki hukmî şâhişalar tarafından veya onlar namına rüsum, âşar ve sair tekâlîf alınması memnudur.

Madde 85 — Vergiler ancak bir Kanun ile tarîh ve cibayet olunabilir.

Devlet, vilâyet idarei hususiyeleri ve belediyelerce teamûlen cibayet edilemeyecek olan rüsum ve tekâlîf kanunları tanzim edilinceye kadar kemâkân cibayete devam olunabilir.

Madde 86 — Harb halinde veya harbi icabettirecek bir vaziyet hûsunda veya âyan zuhurundaveyahut Vatom ve Cumhuriyet aleyhinde kuvvetli ve filî teşebbûsat vukuunu müeyyit kat'î emrat görürükde İcra Vekilleri Heyeti müddeti bir ay tecavüz etmemek üzere umumi veya mevzî idare örfîye ilân edebilir. Ve keyfiyet hemen Meclis'in taâdîkâna arzolunur. Meclis idarei örfîye müddetini lâdelîcap tezyit veya tenkis edebilir Meclis müştêmî deñile derhal içtîma davet olunur. Idarei örfîyeyin fazla temâdiâl Meclis karâsına mütevalîkîtr.

[*] 3272 sayılı kanunla muaddel şeklidir.

[*] 3115 sayılı kanunla muaddel şeklidir.

İdare örfiye, şahsi ve şametgâh masuniyetlerinin, matbuat, müraselât, cemiyet, şirket hürriyetlerinin muvakkaten takyit veya taflki demektir.

İdare örfiye mitsâkasiyle bu münâka dâhîinde tâbik olunacak askâm ve muameletin sureti içerası ve harb hâlinde dehî masuniyet ve hürriyetlerin tarzi takyit ve tafliki kanunla tesbit olunur.

Madde 87 — İptidai tâhsî bütün Türkler için mecburi Devlet mekteplerinde sneccanıdır.

Madde 88 — Türkiye'nin ehalisine din ve ilk fânik olmaksızın vatan-âşâlik Mîbareyle (Tûrk) xâlik olunur.

Türkiye'de veya harapte bir Türk bebağının subûnden doğan veya yahut Türkiye'de mütemeldeki tır ecnebi bebağının subûnden Türkiye'de doğup ta memleket dâhîinde ikamet ve sînî rüste vusûlünde resmen Türkîğü ittiâr eden veya yahut Vatandaşlık Kanunu mucibince Türkîğe kabûb olunan herkes Türkîür. Türkîür sıfatı kanunun muayyen olan alvâde izâa edilir.

Altıncı Fasıl

Mevaddi Mîteferrîka

Vâdiyat

Madde 89 — Türkiye coğrafi vaziyet ve ekâsîde mühasebet noktalâzârından vilâyetlere, vilâyetkâr kazâflara, kazâflar mahiyetlere, münâkâsimâr ve nahiyyeler de kasaba ve köylerden terekkür eder.

Madde 90 — Vilâyetlerin şehir, kasaba ve köyler hükümlü şâhşîyeti hâlidir.

Madde 91 — Vilâyetler umuru tevsii mezuniyet ve tevfîkî vezâif esası üzerine idare olunur.

Memurîn

Madde 92 — Hukuğu siyâsîyeîî hâliz her Türk ehliyet ve istihâdâsına göre Devlet memuriyetlerinde istihâdâ olunmak hakkını hâlidir.

Madde 93 — Bâbînum memurkâna evâsi, hukuklu, vezâîî, manâş ve muhâssasâti ve sureti naşip ve azilleri ve tertîî ve terâkkîleri kanunu mahsus ile muayyedir.

Madde 94 — Kamuna müşâlîf olan umurda âmîre itaat memuru meşâîyette kurtaramaz.

Umuru maliye

Madde 95 — Muvazenei Umumiye Kanunu İâyihası ve bunu bağlı bütçeler ve cetevâ'ler ile mülâhk bütçeler Meclise enîî yîl başından enaz üç ay evvel takdim olur. [*)

Madde 96 — Devlet emyalinden muvazene haricinde sarfîyat caiz degildir.

Madde 97 — Muvazenei Umundiye Kanunumun hükmü bir seneye mahsustur.

[*) 1893 sayılı Kanunda müaddet şeklidir.

Madde 98 — Hesabı Katî Kanunu müteâalliğî olduğu sene bütçesinin devreli hesabiyeti zarfında itâhsîal olunan varidat ile yine o sene vuku bulan tedâiyatın hâkîlik miktarını mübeyîn kanundur. Bunun şekli ve takâsimâti Muvazenei Umumiye Kanunu'na tamamenâzir olacaktır.

Madde 99 — Hesabı Katî Kanununun İâyihası müteâalliğî olduğu sene'nin sonundan itibaren nihayet ikinci senenin Teşrîfîsâmsîsinin İptidâsına kadar Büyük Millet Meclisine takdim olunmak mecburidir.

Teskîlâtî Esasiye Kanununa ait Zevabit

Madde 100 — Büyük Millet Meclisine aterbut ve Devletin varidat ve masârifetini kanunu enâhsusuna tevfîkîan murâkabe ile enâkellef bir Divâm Muhasebat müseseestir.

Madde 101 — Divâm Muhasebat umuru mütabakat beyâmmâsesini taâlluk ettiği Hesabı Katî Kanununun Maâlyece Büyük Millet Meclisine taâllukî tarîhindan itibaren nihayet altı ay zarfında Meâhîse takdim eder.

Madde 102 — İşbu Teskîlâtî Esasiye Kanununun tâdîfî aşagâdaftâr gerafe tabidir :

Tâdîfî ancasâk adedi mürettebin sülüsân ekseriyeti. Arâşîyle kabûb olunabilir.

İşbu kanunun Şekli Devletin Cumhuriyet olduğuna daîr olan birinci maddesinin tâdîl ve taâyîri hîcber sureti tekâlîfî dahi edilemez.

Madde 103 — Teskîlâtî Esasiye Kanununun hîc bir maddesi, hîcbir sebep ve bahane die ihmâl veya tatîl olunamaz.

Hîcber kanun Teskîlâtî Esasiye Kanununa enâfâzî olamaz.

Madde 104 — 1293 tarihli Kanunu Esasi ile mevâddi enâdelesi ve 20 Kânunsâm 1337 tarihli Teskîlâtî Esasiye Kanunu ve müzeyyelât ve taâdîfî enâlgâdir.

Madde 105 — İşbu kanun tâdîfî neşrinden itibaren merâyîlicradır.

No.	Bâsîh	Dâher Tarîf	Cilt	Sâbile	Ramî Gecir Sâh
I — Hâlît Kanunlar :					
491	Teskîlâtî Esasiye Kanun	26/5/1940	3	5	1019
1222	Teskîlâtî Esasiye Kanunun bu maddelerla tâdîline daîr Kanun	14/4/1928	3	9	273
1493	Teskîlâtî Esasiye Kanunun 95 încî maddesinin tâdîline daîr Kanun	15/12/1931	3	13	25
2599	Teskîlâtî Esasiye Kanunun 10 ve 11 încî maddelerinin deâlişirâmetine daîr Kanun	17/12/1936	3	16	36
3115	Teskîlâtî Esasiye Kanunun bu maddelerin deâlişirâmetine daîr Kanun	13/2/1927	3	18	307
3272	Teskîlâtî Esasiye Kanunun bu maddelerin deâlişirâmetine daîr Kanun	1/1/1927	3	19	37
II — Tafâlî					
111	26 Nisan 1940 tarih ve 491 numaralı Teskîlâtî Esasiye Kanunu 23 nüccî maddesinin tâsîfî	22/2/1927	3	8	83
III — Kaldırılan Kanun :					
4695	Anayasa	15/1/1945	3	26	170
					5903

T. B. M. M. KARARLARI

Izmir Milletvekili Behzat Bilgin'in Milletvekilliği dokunulmazlığı hakkında

Karar No: 1817

Yenâsîr Gazetesi'nin 9/6/1952 tarihli nüshasında, «Halk Partisi'nin sonu gelmez serveti» başlığında (M. Tuncer imzası ile çîkan yazı, maddâ tâyîni suretiyle Halk Partisi'nin tâhîkî tâzânamâsi eder mahiyette oluguñdan dolayı bu parti avukatı tarafından verilen şahsi dâvâ'dilekçesi üzérine M. Tuncer'in müstear ad olduğu ve bâhsûlumâs yazının sahibi olmasından dolayı suçu sanılan Izmir Milletvekili Behzat Bilgin'e İsnat olunan suçum, Anayasâsının 12 ve 27 nci maddelerinde yazılı suçların dışında kaldığı anlaşıldığından İctîzü'lün 180 încî maddesi gereğince bu hısusâtâ yapılmak istenen kovûsturma ve yargılamanın Dönem sonuna burakulmasına karar verilmiştir.

19/12/1952

Izmir Milletvekili Sadık Giz'in Milletvekilliği dokunulmazlığı hakkında

Karar No: 1818

Müddetî içinde, ambarunda mevcut tüttün miktarını bildirir beyânnâme vermediğinden 3437 sayılı Tütün ve Tütün İnhisâri Kanunu'nu 60 încî maddesi delâletîyle 94 încî maddesine tevfîkân hakkında ceza tâyîni, Tekeli Izmir Mûdürlüğince istenilmesinden dolayı suçlu sanılan Izmir Milletvekili Sadık Giz'e İsnat olunan suçum, Anayasâsının 12 ve 27 nci maddelerinde yazılı suçların dışında kaldığı anlaşıldığından İctîzü'lün 180 încî maddesi gereğince bu hısusâtâ yapılmak istenen kovûsturma ve yargılamanın Dönem sonuna burakulmasına karar verilmiştir.

19/12/1952